

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Идентификациона
налепница

ПАЖЉИВО НАЛЕПИТИ

ПОЛИТИКА И ПРИВРЕДА

DRŽAVNA MATURA

šk. god. 2022./2023.

PIG.52.SR.R.K1.20

56887

Политика и привреда

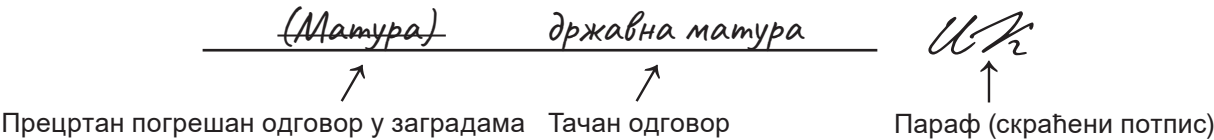
Начин означавања одговора на листу за одговоре:

Начин исправљања грешака на листу за одговоре:

Начин исправљања грешака у испитној књижици:

ОПШТА УПУТСТВА

Пажљиво прочитајте сва упутства и следите их.

Не okreћите страницу и не решавајте задатке док то не одобри водитељ испитне просторије.

Налепите идентификационе налепнице на све испитне материјале које сте добили у сигурносној кесици.

Испит траје **90** минута.

Испред сваке групе задатака је упутство за решавање. Пажљиво га прочитајте.

Можете писати по листу за концепт, али се његов садржај неће бодовати.

Пишите читко. Нечитки одговори ће се бодовати са нула (0) бодова.

На 2. страници ове испитне књижице приказан је начин означавања одговора и начини исправљања грешака. Приликом исправљања грешака потребно је ставити параф (искључиво скраћени потпис, а не пуно име и презиме).

Употребљавајте искључиво хемијску оловку која пише плавом или црном бојом.

Када решите задатке, проверите одговоре.

Желимо Вам много успеха!

Ова испитна књижица има 20 страница, од тога 1 празну.

Политика и привреда

I Задаци вишеструког избора

У следећим задацима од више понуђених одговора само је **један** тачан.
Тачне одговоре морате означити знаком X на листу за одговоре.
Тачан одговор доноси један бод.

1. Које од наведених деловања може да у одређеним околностима постане политичко деловање?
  - A. бојање клупица у парку
  - B. садња нових садница цвећа
  - C. долазак деце из вртића у парк
  - D. цивилна иницијатива *Чувајмо наш парк*

(1 бод)
2. Удружење пољопривредника покренуло је низ иницијатива како би се доношењем општег прописа заштитила права пољопривредника на финансијске подстицаје из државног прорачуна те је путем јавности извршен политички притисак на владу.
Како се назива политички процес у описаном примеру?
  - A. лобирање
  - B. референдум
  - C. законодавство
  - D. легитимисање поретка

(1 бод)
3. Како се назива политички поредак који карактерише потпуна контрола свих подручја друштвеног и приватног живота грађана, а који је путем пропаганде утемељен на идеологији и култу личности?
  - A. тиранија
  - B. диктатура
  - C. тоталитаризам
  - D. апсолутна монархија

(1 бод)

4. У чему се огледа снага законодавне власти наспрам извршне у хрватском парламентарном систему власти?

- A. Парламент има право да изгласа неповерење влади.
- B. Парламент има право да смени председника републике.
- C. Влада је одговорна и председнику републике и парламенту.
- D. Влада има овлашћење тражити од председника републике да распусти парламент.

(1 бод)

5. Које тело власти заступа друштвене интересе те их законски одређује?

- A. влада
- B. судови
- C. парламент
- D. председник републике

(1 бод)

6. Која од наведених тврдњи описује бирачко право током 19. века?

- A. Бирачко право је опште.
- B. Бирачко право је јавно.
- C. Бирачко право је једнако.
- D. Бирачко право је ограничено цензусима.

(1 бод)

7. У којој од наведених ситуација је закон илегално изгласан у демократском поретку?

- A. Изгласавање закона није било јавно.
- B. Закон је изгласан по хитној процедури.
- C. Гласала је квалификована већина свих посланика.
- D. Гласала је већина посланика након утврђивања кворума.

(1 бод)

Политика и привреда

---

8. Која од наведених тврдњи је противна идеји правне државе?

- A. Свако има право на браниоца.
- B. Може се уложити жалба против пресуде.
- C. Особи се може судити два пута за исто дело.
- D. Судови су задужени за утврђивање кривице и одређивање казне.

(1 бод)

9. Који од наведених економских процеса проучава микроекономија?

- A. потрошњу домаћинства
- B. раст или пад производње
- C. кретање незапослености
- D. повећање општег нивоа цена

(1 бод)

10. Како би тржишту понудили нове производе, запосленици компаније развијају идеју и пројектују паметне наочаре.

Како се назива производни фактор описан у примеру?

- A. рад
- B. земља
- C. капитал
- D. предузетништво

(1 бод)

11. На тржишту убрзано расте цена горива па влада интервенише фиксирањем марже трговаца нафтних деривата и привременим смањењем трошарина на дизелско и бензинско гориво.

Како се назива економски систем описан у примеру?

- A. тржишна привреда
- B. обичајна привреда
- C. мешовита привреда
- D. командна привреда

(1 бод)

- 12.** Држава даје производно везане потпоре за производњу смокава и шипка како би обезбедила дуготрајну одрживост пољопривредника и повећала њихову конкурентност на тржишту.

Како се назива описана економска функција државе?

- A.** подстицање традиције
- B.** подстицање стабилности
- C.** подстицање једнакости и праведности
- D.** подстицање макроекономског раста

(1 бод)

- 13.** На тржишту постоји велики број купаца чипова без којих производња техничке опреме не би била могућа.

Како се назива тржишна структура описана у примеру?

- A.** олигопол
- B.** монопол
- C.** олигопсон
- D.** монопсон

(1 бод)

- 14.** Након вишегодишњег рада као прехранбени технолог у познатој фабрици прехранбених производа предузетница је одлучила да покрене свој посао. Од бабе и деде је наследила земљиште, преуредила је гаражу, посудила је од родитеља новац за куповину машине за прераду маслина те је започела производњу уља.

Које је све производне факторе описане у примеру комбиновала предузетница?

- A.** природне ресурсе, рад, капитал, предузетништво
- B.** природне ресурсе, слободна добра, рад, предузетништво
- C.** природне ресурсе, слободна добра, капитал, предузетништво
- D.** природне ресурсе, слободна добра, економска добра, предузетништво

(1 бод)

Политика и привреда

---

15. Велики број сунчаних дана у години омогућава држави производњу агрума уз ниже трошкове, због чега постаје водећи извозник у региону.
Како се назива описана предност државе у односу на остале државе које имају мањи број сунчаних дана?

A. технолошка предност
B. доходовна предност
C. компаративна предност
D. глобализацијска предност

(1 бод)

16. У средишту Пазина је отворен *e-bike share point* који укључује енергетски независан систем јавног изнајмљивања електричних бицикала, што се сматра еколошки прихватљивим пројектом.
Како се назива економска усмереност у пословању јединице локалне самоуправе описане у примеру?

A. одрживи развој
B. пораст инвестиција
C. интеграција тржишта
D. слободна размена

(1 бод)

17. Како се називају права која неотуђиво припадају свим људима?

A. људска права
B. политичка права
C. социјална права
D. држављанска права

(1 бод)

18. Која тврдња описује грађанску дужност морално одговорне особе која има сазнање о почињењу злочина над познаницима у својој околини?

A. Особа ће пријавити полицији своје сазнање.
B. Особа ће прећутати ситуацију јер се не тиче ње лично.
C. Особа се придружује удружењу које се залаже за заштиту људских права.
D. Особа ће потписати петицију којом се тражи јачање заштите људских права.

(1 бод)

19. У једном туристичком месту изнајмљивачи апартмана су сами финансирали и добровољним радом изградили прилаз плажи особама с инвалидитетом. Како се назива добровољно самоорганизовање грађана описано у примеру?

A. трећи сектор
B. цивилна иницијатива
C. грађанско друштво
D. невладина организација

(1 бод)

20. Које институције државне власти према Уставу Републике Хрватске имају овлашћење расписати референдум?

A. Влада Републике Хрватске и Хрватски сабор
B. Хрватски сабор и Председник Републике Хрватске
C. Хрватски сабор и Уставни суд Републике Хрватске
D. Председник Републике Хрватске и Влада Републике Хрватске

(1 бод)

21. Какав је према Уставу Републике Хрватске однос законодавне, извршне и судске власти у Републици Хрватској?

A. Три гране власти су спојене.
B. Три гране власти су напоредне.
C. Три гране власти су раздвојене.
D. Три гране власти су споразумне.

(1 бод)

22. Хрватска амбасадорска места у Ватикану, Паризу и Литванији су испражњена 2021. године.

Који од наведених политичких субјеката на предлог Владе Републике Хрватске доноси одлуку о постављању нових амбасадора Републике Хрватске у државама у описаном примеру?

A. председник Хрватског сабора
B. Председник Републике Хрватске
C. председник Владе Републике Хрватске
D. председник Врховног суда Републике Хрватске

(1 бод)

Политика и привреда

---

23. Након осамостаљења Републике Хрватске настављен је процес трансформације привредног система којим су бројне државне фирме постале приватно власништво. Како се назива процес описан у примеру?

- A.** транзиција
- B.** претварање
- C.** приватизација
- D.** глобализација

(1 бод)

24. Влада Републике Хрватске подстиче изградњу голф игралишта и забавних паркова на јадранској обали. На коју грану привреде се односи подстицај описан у примеру?

- A.** на саобраћај
- B.** на туризам
- C.** на индустрију
- D.** на морепловство

(1 бод)

25. Које од наведених овлашћења је у надлежности жупана?

- A.** Доноси жупанијски прорачун.
- B.** Управља некретнинама у власништву градова.
- C.** Обавља надзор над законитости рада тела месних одбора.
- D.** Проглашава елементарну непогоду у случају природне катастрофе.

(1 бод)

II Задаци кратког одговора

У следећим задацима одговорите кратким одговором (речју, с неколико речи или једноставном реченицом).
Одговоре упишите **само** на предвиђено место у испитној књижици.
Тачан одговор доноси један бод.

26. Како се назива подручје политичког одлучивања обухваћено садржајном димензијом политике (*policy*)?

(1 бод)

27. Доминик Фриц, немачки држављанин с пребивалиштем у Румунији, 2021. године је постао градоначелник Темишвара, трећег по величини града у Румунији.
Како се називају избори описани у примеру на којима је држављанин Европске уније искористио пасивно право гласа?

(1 бод)

28. Како се назива политички суживот председника републике и владе успостављен у полупредседничком систему када та два тела долазе из супротстављених политичких странака?

(1 бод)

29. Становништво Тајвана има дефинисану своју територију, сопствени политички апарат власти и устав.
Који им је још конститутивни елеменат потребан за стицање пуноправног статуса суверене државе?

(1 бод)

Политика и привреда

- 30.** Грађанин двојног држављанства који борави и ради у пограничном подручју суседне државе евидентиран је у њој на попису бирача, али је евидентиран на попису бирача и у месту свог пребивалишта те је у истом дану два пута гласао на парламентарним изборима.

Која је правна димензија бирачког права повређена у описаном примеру?

(1 бод)

- 31.** Како се назива страначки систем у којем постоји могућност формирања мањинске владе?

(1 бод)

- 32.** Како се назива канцеларија Владе Републике Хрватске специјализована за борбу против корупције?

(1 бод)

- 33.** У пословној години деоничко друштво је остварило позитиван финансијски резултат пословања.

Како се назива имовинско право које остварује власник деонице тог деоничког друштва?

(1 бод)

- 34.** Како се називају производна добра која обезбеђује држава и која су равноправно доступна корисницима без могућности искључивања физичких и правних особа у њиховом коришћењу?

(1 бод)

35. Коју функцију испуњава тржиште када произвођачима омогућава да сазнају тренутну потражњу и трендове?

(1 бод)

36. Ученик има на располагању 5 евра за куповину сендвича и сока, за шта му је укупно потребно 3 евра, но он жели попиту и кафу за коју су му потребна додатна 3 евра. Који се економски закон односи на немогућност задовољења жеље ученика описане у примеру?

(1 бод)

37. Хрватска народна банка ће се у процесу преласка на евро бринути о повлачењу куна из оптицаја и њиховом збрињавању.
Како се назива део економске политике описане у примеру коју ће спроводити централна банка?

(1 бод)

38. Држава улаже знатна средства у систем јавне здравствене заштите грађана.
Како се назива скуп права којим се штите здравствене потребе грађана?

(1 бод)

39. Током ратних догађања агресорска војска је спречила приступ конвоју Међународног црвеног крста да достави потрепштине грађанима под окупацијом.
Које људско право је повређено грађанима онемогућавањем деловања међународне организације описано у примеру?

(1 бод)

Политика и привреда

---

40. У чије име се изричу пресуде судских расправа у Републици Хрватској?

(1 бод)

41. Председник Републике Хрватске има овлашћење именовати привремену нестраначку Владу Републике Хрватске само ако Влада не буде састављена унутар рока предвиђеног Уставом Републике Хрватске.
Коју још политичку одлуку председник Републике Хрватске треба истовремено да донесе према Уставу Републике Хрватске?

(1 бод)

42. Које државно тело у Републици Хрватској, ради заштите људских права и темељних слобода, контролише законитост појединачних аката управних власти и тела која имају јавна овлашћења?

(1 бод)

43. Које тело државне власти у Републици Хрватској је било обавезно обезбедити да пружаоц платних услуга од датума увођења евра **не сме** извршавати платне трансакције у кунама?

(1 бод)

- 44.** Родитељи су се обратили пучком омбудсману за децу сматрајући да директор школе није ништа предузео на њихов захтев да се из апарата с напицима избаци из понуде енергетско пиће. Укључили су медије, удружења цивилног друштва и ширу јавност у решавање проблема.

Које државно тело има овлашћење забранити дечје коришћење енергетских пића описано у примеру?

(1 бод)

- 45.** Хрватски сабор је на предлог Владе Републике Хрватске изгласао снижавање стопа ПДВ-а и ребаланс државног буџета којим су повећани јавних расходи.

Како се назива описана врста фискалне политике коју спроводи Влада Републике Хрватске?

(1 бод)

- 46.** Како се назива највиши правни акт државе с којим морају да буду усклађени сви закони и поступци јавне власти и грађана?

(1 бод)

- 47.** Саборски посланик, који је уједно и директор јавне установе, у телевизијском наступу је изнео поверљиве податке о другој особи. Због тога 20 посланика потписује питање којим се тражи објашњење и одговорност надлежног министра.

Како се назива питање из описаног примера које посланици упућују члану Владе Републике Хрватске?

(1 бод)

III Задаци продуженог одговора

У следећим задацима пажљиво прочитајте полазни садржај и одговорите с неколико реченица, јасно и сажето, усмеравајући се на оно шта је битно за задатак. Одговор упишите **само** на предвиђено место у испитној књижици. Тачан одговор доноси један или два бода.

48. Пажљиво прочитајте текст.

... када легално изабрани представници изгласају неки закон или легитимно изабрана влада одлучи да спроведе одређену политику, с њима се не морамо слагати, али као грађане у демократском поретку они нас обавезују. У оквиру уставних демократија постоје начини на које грађани могу да искажу своје неслагање: јавно протестују, доведу у питање уставност одређеног закона или гласају за опозицију на следећим изборима. Но реч је о исказима незадовољства унутар граница закона. (...) Но шта ако спорни закон или спорна политика нису само лоши, неуставни или у нескладу с нашим личним моралним ставовима него су и дубоко неправедни? Шта ако је реч о закону или политици која директно доводи у питање два темељна начела на којима се темеље либерално-демократски пореци: поштовање једнаких права грађана и демократски процес избора власти? Повредом тих темељних начела власт губи ауторитет и постаје нелегитиман извор доношења и спровођења закона. Тиме смо изашли из оквира уставне демократије и нашли се под влашћу ауторитарног, недемократског режима. Основна претпоставка либералне традиције је од Џона Лока до данас да оправдани одговор на такве режиме укључује и насилну револуцију.

Извор: <https://hrcak.srce.hr>

Напомена: Подаци о извору полазног садржаја биће објављени у решењима испита.

Како се назива понашање грађана као политичких субјеката када се колективно и отворено одбијају придржавати важећих закона у држави, макар и у облику револуције споменуте у тексту?

Наведите два задатка носиоца власти чијим извршавањем би се очували демократски поредак и владавина права.

Политика и привреда

[illegible]

(2 бода)

Политика и привреда

49. Пажљиво прочитајте текст.

Ливада је некад била у власништву Града, који ју је заменама препустио приватнику иако становници годинама очекују да ће се тамо уредити простор за децу.

Становници Слобоштине, посебно они који станују у Захрадничковој улици од броја 10 до 16, огорчени су небригом Града, који је издао грађевинску дозволу за трговачки центар на ливади испод њихових прозора на којој им је пре много година обећавана градња дечјег вртића.

Најспорније у свему је што је то земљиште некада било у власништву Града, но разним заменама је оно дошло у руке приватника који га је продао инвеститору...

Извор: <https://www.vecernji.hr>

Напомена: Подаци о извору полазног садржаја биће објављени у решењима испита.

Наведите назив трошка пропуштене прилике изградње дечјег вртића из описаног примера те објасните уз помоћ темељних економских питања шта је било потребно учинити пре доношења одлуке о одустајању од изградње вртића.

[illegible]

(2 бода)

50. Пажљиво прочитајте текст.

Хероји с варјачом

Две недеље су за Банијце и све оне који су долазили у Глину, Петрињу или Сисак кували добровољци из целе Хрватске. Сада тај посао преузима државна фирма.

„Ватрогасци, полиција и војска раде своје, горска служба за спасавање и хуманитарци такође. Свако ради шта може и зна како би помогао унесрећеном народу па и ми кувари. Није нам требало пуно да се самоорганизујемо и дођемо овамо јер све те људе треба нахранити”, каже нам Марин из Сплита док под шатором у средишту Петриње реже месо на комадиће припремајући га за сутрашњи гулаш. (...)

Устајање у четири или пет, на починак у поноћ. Спавало се у возилима или шаторима. И тако пуне две недеље! Док се одговорне службе коначно нису консолидовале и одлучиле организацију прехране од понедељка, 11. јануара поверити државној фирми „Плетер”.

Извор: <https://www.dw.com/hr/>

Напомена: Подаци о извору полазног садржаја биће објављени у решењима испита.

Именујте описани облик неплаћеног рада грађана те објасните како активности цивилног друштва могу дати легитимитет локалним и државним функционерима.

(2 бода)

Празна страница